

SOKOLI OSLAVUJÚ STOROČNICU

Prví sokoli cvičili na lúkach a nemali nič. Boli proti nim ľudáci i komunisti.

TRENČÍN „Voľnosť – rovnosť – bratstvo“ a „V zdravom tele zdravý duch.“ Také sú heslá vyjadrujúce podstatu sokolstva, ktoré v Trenčíne píše svoju históriu už sto rokov. Sokol rozvíjal pod hradom Matúša Čáka svoje krídla po rozpade Rakúsko-Uhorska, 20. februára 1919.

Členmi výboru boli aj významné osobnosti mesta. Prvým starostom sa stal trenčiansky verejný notár, predseda Slovenskej národnej rady a synovec Ľudovíta Štúra Dr. Karol Štúr. Miestnej telocvičnej jednotke sa podarilo svojou dlhodobou, pravidelnou a systematickou prácou spojiť telovýchovné, kultúrne, spoločenské a vzdelávacie aktivity do mnohých podujatí, ktorými položili základy tunajšej občianskej spoločnosti. Myslienku sokolstva v Trenčíne nezničili ani nástup nedemokratických režimov v roku 1938 a 1948. I keď ho pre názory a demokratické princípy dvakrát zrušili, svoju činnosť v októbri 1990 obnovil.

Dnes združuje viac ako tristo športových nadšencov a milovníkov pohybu od štyroch do 84 rokov. Byť sokolom je aj v dnešných dňoch podľa jeho starostky Ľubice Držkovej veľkou ctou.

Proti Sokolu bola monarchia

Spoluzakladateľom a duchovným otcom Sokola je estetik a teoretik telesnej výchovy Dr. Miroslav Tyrš, ktorý v roku 1862 založil Telocvičnú jednotu pražskú s názvom Sokol. Cieľom bolo združovať ľudí so záujmom o udržanie si zdravia, zdatnosti, ale aj vzdelania, keďže vychádzal z gréckej kalokagatie. Podľa historika Petra Špirka zo Štátneho archívu v Trenčíne bol zakladateľom slovenského Sokola Dr. Ivan Branislav Zoch. Ako mladý profesor na slovenskom gymnáziu v Revúcej začal s pravidelným cvičením so žiakmi a myšlienku sokolstva rozšíril po celom území.

„Situácia pre vznik Sokola na neskoršom území dnešného Slovenska ale nebola priaznivá, pretože sme boli súčasťou uhorskej časti rakúsko-uhorskej monarchie, ktorá potláčala národné hnutia nemadarských národov. Sokolským spolkom rozhodne neboli naklonení,“ priblížil Špirko.

Zatiaľ čo na českom území ich počet narastal, na našom území vláda potláčala snahy o pestovanie slovenského spolkoého života.

„Na Slovensku bola pre toľko hnutie podozrivá. Slovenské sokolské jednoty však vznikajú v USA, kde žili tisíce Slovákov, prvá v roku

▼ Rok 1921. Návšteva Českej obce sokolskej, prvé verejné vystúpenie bratov zo sliezskych a moravských jedôt na priestranstve za dnešnou sokolovňou. ▼ reprofoto: Erik Stopka

Bola to organizácia štátotvorná, hlásili sa k demokratickým a humanistickým princípom.

PETER ŠPIRKO,
historik

1892 v Chicagu, ďalšia o rok neskôr v New Yorku. Už začiatkom 20. storočia mali v USA takmer desaťtisíc členov,“ uviedol historik.

Sokol tak na slovenskom území dostal zelenú až na jeseň 1918 po vzniku prvej Československej republiky, oficiálny vznik väčšiny jedôt sa datuje k začiatku nasledujúceho roka. Ako Peter Špirko vysvetlil, Sokol nebol iba telovýchovnou organizáciou, ale bol to súčasne aj kultúrny a výchovno-vzdelávaci spolk.

Jeho členovia boli tiež súčasťou hudobných, divadelných či bábkových súborov. Podľa starostky Jednoty Sokol Trenčín Ľubice Držkovej len vďaka talentu ich predchodcov majú súčasní sokoli vlastné sídlo pri futbalovom štadióne.

Bojovali proti nim ľudáci i komunisti

„Prví trenčianski sokoli cvičili na lúkach a nemali nič. Ich zámerom bolo ale mať vlastnú budovu a miesto, kde by mohli cvičiť, keďže fungovali len v zapožičaných priestoroch na školách. Peniaze na vlastné priestory nemali, preto založili hudobný, bábkový a divadelný odbor. S predstaveniami verejne vystupovali v Trenčíne a okoli, robili zbierky a z nich našetrili na stavbu

▼ Vlajka Jednoty Sokol Trenčín. Naľavo Miroslava Rybáriková, napravo Ľubica Držková. ▼ foto: Erik Stopka

▼ Výstavbu sokolovne ukončili v decembri 1935. ▼ reprofoto: Erik Stopka

budovy,“ priblížila Držková s tým, že výstavbu sokolovne dokončili v decembri 1935, štyri roky po kúpe pozemku na Sihoti.

Trenčianski sokoli boli od prvého roka existencie veľmi aktívni. V máji 1919 vysadili na námestí lipy, začiatkom júla boli súčasťou Husových slávností. 31. sa augusta prvýkrát predstavili na verejnom cvičení.

„Predviedli národové cvičenia, prebehli rôzne súťaže

v maďarónskych kruhoch niekedy označované za baštu maďarstva. Ako v iných slovenských mestách, aj tu sa ešte pred prevratom časť slovenského obyvateľstva hlásila k maďarskej národnosti. Po sčítaní obyvateľstva v roku 1919 sa však viac ako 90 percent ľudí v Trenčíne prihlásilo k národnosti slovenskej,“ povedal historik.

Popularita spolkov Sokol rástla každým rokom.

Vystupovali, súťažili, vzdelávali sa

Kým v prvom roku po vzniku republiky mali Sokoly na Slovensku asi 12-tisíc členov, v roku 1937 ich bolo takmer 50-tisíc. Spolky však neboli už len organizáciami, pod hlavičkou ktorých ľudia cvičili, vystupovali, súťažili a vzdelávali sa.

„Bola to organizácia štátotvorná, hlásili sa k demokratickým a humanistickým princípom. Preto sa na jednej strane tešili veľkej obľube, no na druhej mali veľa nepriateľov. Vystupovali proti nim ľudáci a komunistické živly. Sokol obviňovali z toho, že prislúhuje režimu a vyčítali mu, že je organizáciou čechoslovakistickou, alebo podľa druhej ideológie buržoáznou, meštiackou,“ poznamenal Peter Špirko.

Keďže po vzniku slovenskej autonómie v októbri 1938 slovenský spoločenský

napríklad generál Viest a generál Golian. Nádeje na uvoľnenie sa nenaplnili ani v roku 1968 počas Pražskej jari.

„Bolo to obdobie nádejí na znovuzrodenie Sokola, k čomu však po augustových udalostiach nedošlo,“ doplnil Špirko.

Chcú opraviť fasádu sokolovne

Zmena nastala až pádom minulého režimu. Sokol sa v Trenčíne dočkal obnovenia činnosti 3. októbra 1990. Viac ako tristo členov v súčasnosti navštevuje osem oddielov.

„Byť sokolom je hrdosť. Sté oslavy sme odštartovali začiatkom tohto roka na Sokolskom plese. Zúčastnili sme sa aj pietneho aktu pri pamätníku Štefánika v parku a prebehol aj lampiónový sprievod,“ priblížila starostka Jednoty Sokol Trenčín Ľubica Držková s tým, že už 19. októbra prebehne v športovej hale slávnostná športová akadémia, na ktorej pokrýva monografiu o okrúhlym výročí spolku. Ako Držková upozornila, dvere do Sokola sú otvorené ľuďom všetkým vekových kategórií.

„Stačí prísť, vyskúšať si športové aktivity, ktoré pokrývame a vybrať si. Člen by mal dodržiavať sokolské stanoviny, aktívne sa zúčastňovať kultúrno-spoločenských akcií a podieľať sa na zvelaďovaní sokolovne. V blízkej budúcnosti chceme opraviť fasádu a nádvorie, to sa nám ale nepodarí skôr, ako sa dokončí výstavba susedného futbalového štadióna,“ uviedla starostka. Na začiatok znovuzrodenia trenčianskeho Sokola si pamätá aj náčelníčka Miroslava Rybáriková.

„Zlanárlí ma sem rodičia, ktorí boli starí sokoli. Mama ma dotiahla robiť cvičiteľku a odvtedy tu pôsobím. Venujem sa predovšetkým ženám a hromadným skladbám, čo je náročné,“ povedala na jeden nádech Rybáriková s tým, že veľkú zásluhu na úspechoch Sokola má Emília Fialová, ktorá má za sebou viaceré spartakiády a v Sokole tvorí hromadné skladby už dvadsať rokov.

„Autorka má cit pre priestor, vídenie zhora, z bokov. Má cit pre ľudia a vie vytvoriť skladby, ktoré sú všade na svete ocenené. Vždy nám pripraví výkresy a podľa nich so ženami navčievame, čo je niekedy zábava a niekedy veľmi psychicky náročné, keďže cvičia ženy od pätnásť do osemdesiat rokov, vrátane matiek či žien pracujúcich. Ale je to pekná práca,“ uzavrela.

▼ Erik Špirko